

Pravda o reinkarnaci a karmě jako předpoklad obnovy naší kultury

Význam myšlenky reinkarnace a karmy

[...] Vezměme si myšlenku karmy, jak karma působí z jednoho vtělení člověka do druhého. Když člověk vstoupí do světa, musíme jeho schopnosti a síly považovat koneckonců za výsledek příčin, které sám vytvořil v dřívějších vtěleních. Budeme-li tuto myšlenku důsledně uplatňovat, musíme skutečně ke každému člověku přistupovat svým způsobem jako k záhadě skrývající se uvnitř, jako k něčemu, z čeho se musí vypracovat to, co se ztrácí v šerých hlubinách jeho dřívějších inkarnací. Bude-li takováto myšlenka karmy brána vážně, nastane velmi významný přelom nejen ve výchově, nýbrž v celém životě. A kdyby ji lidé pochopili, myšlenka karmy by se z pouhé teoretické myšlenky proměnila v něco, co skutečně musí zasahovat do praktického života, co by se skutečně mohlo stát praktickou věcí života.

Veškerý vnější život, takový, jaký dnes je, je všude obrazem lidského spojení, které bylo formováno a utvářeno za vyloučení, ba popření myšlenky reinkarnace a karmy. Tento vnější život je dnes zařízen tak, jako by někdo chtěl pohřbít všechny možnosti, jak by lidé na základě svého duševního vývoje přišli na to, že existuje reinkarnace a karma. Opravdu, neexistuje například nic, co by se vůči skutečnému přesvědčení o reinkarnaci a karmě chovalo tak nepřátelsky jako [dnešní] základní princip života, že za bezprostřední práci, kterou člověk vykoná, musí shrábnout mzdu, která jí bude odpovídat, která jí přímo zaplatí.

Taková řeč zní podivně, že ano, velice podivně! Neměli byste to však chápat tak, že anthroposofie chce hned radikálně zbořit základní principy životní praxe a přes noc zavést nový řád života. Tak tomu nemůže být. Člověk by se však měl sblížit s myšlenkou, že ve světovém řádu, v němž si lidé myslí, že mzda a práce si musí bezprostředně odpovídat, a v němž si člověk musí svou práci vydělat

na to, co potřebuje k životu, se skutečnému zásadnímu přesvědčení o reinkarnaci a karmě opravdu nikdy nemůže dařit. Stávající životní řád musí samozřejmě zatím zůstat takový, jaký je; právě anthroposof totiž musí pochopit, že to, co existuje, bylo zase vyvoláno karmickým řádem a že to v tomto ohledu existuje právem a s nutností. Musí však také dokázat pochopit, že uvnitř organismu našeho světového řádu se jako nový zárodek vyvíjí to, co může a musí vyplynout z uznání myšlenky reinkarnace a karmy.

Své místo v životě jsme si vybrali sami

Z myšlenky karmy především vyplývá, že nemáme mít pocit, že jsme do světového řádu začlenění náhodou [...], že se na stávající pozici v životě nacházíme náhodou, ale že toto začlenění vychází jakoby z určitého podvědomého volního rozhodnutí. Než jsme vstoupili do tohoto pozemského života, do něhož jsme se vpracovali z duchovního světa [ve kterém jsme se nacházeli] mezi smrtí a narozením, jsme jako výsledek svých dřívějších inkarnací učinili v duchovním světě volní rozhodnutí (na něž jsme pouze zase zapomněli, když jsme se vžili do těla), že se postavíme na místo, na němž stojíme. Takže na naše místo v životě nás staví výsledek našeho vlastního předzrodného, předpozemského volního rozhodnutí a vybavuje nás právě náchylností k oněm ranám osudu, jež nás postihují. Jestliže pak člověk dospěje k přesvědčení o pravdivosti zákona karmy, nelze jinak, než že v jistém ohledu začne cítit náchylnost, ba dokonce lásku k té pozici ve světě, kterou zaujal, ať už je jakákoli.

Můžete ovšem namítnout: To, co říkáš, jsou prazvláštní, podivná a prazvláštní slova! U básníků, spisovatelů, u jiných duševně činných lidí budiž. Pokud mluvíš k nim, to se ti to pak káže, že mají cítit radost, lásku, oddanost k pozici, na níž se v životě nacházejí. Ale jak je tomu se všemi těmi lidmi, kteří se v životě ocitli na pozicích, jež vskutku nejsou způsobilé k tomu, aby svým obsahem, svými činnostmi v člověku probouzely nějaké zvláštní sympatie, ale spíše k tomu, aby v lidské duši vyvolávaly pocit, že patří k zanedbávaným,

životem zotročeným osobnostem? - Kdo by popíral, že velká část současných kulturních snah si klade za cíl ustavičně do našeho života zavádět zlepšení, která mají člověka zbavit nespokojenosti s jeho tak nesympatickým životním postavením. [...]

Všechny tyto snahy však nepočítají s jednou věcí, totiž s tím, že neuspokojení, jehož zdrojem právě dnes musí život pro mnoho lidí být, v mnoha ohledech souvisí s celým průběhem vývoje lidstva, že lidé k této karmě dospěli v důsledku toho, jakým způsobem se vyvíjeli v dávnověku, a že dnešní stav lidského kulturního vývoje nutně vzešel ze spolupůsobení různých karem. A chceme-li tento stav naší kultury charakterizovat, musíme říci, že se jeví jako nej- vyšší měrou komplikovaný. Musíme také říci, že to, co člověk dělá, co vykonává, souvisí stále méně s tím, co miluje. A kdybychom dnes spočítali lidi, kteří ve své vnější životní pozici musí vykonávat činnost, kterou nemilují, byl by jejich počet vsutku mnohem vyšší než počet těch, kteří přiznávají: Nemohu jinak než říci, že svou vnější činnost miluji, že mě činí šťastným a spokojeným!

[...] Mezi našimi současníky není mnoho těch, kteří by řekli, že kdyby to záleželo na nich, hned by svůj život se všemi radostmi, bolestmi, osudovými ranami a překážkami, které jim přinesl, začali žít znovu a byli by naprosto spokojeni, kdyby jim opět přinesl přesně totéž.

Kopernikanismus a pravda o reinkarnaci a karmě

Nelze říci, že skutečnost, která byla uvedena (že v současnosti je tak málo lidí, kteří by i se všemi jednotlivostmi opět přijali svou současnou karmu), nesouvisí se vším, co lidstvu přinesl dnešní stav lidské kultury. Náš život se stal komplikovanějším, ovšem takovým, jaký je, se stal působením různých karem jednotlivých osobností žijících dnes na Zemi. O tom není pochyb.

Pro toho, kdo alespoň trochu vidí do průběhu vývoje lidstva, se ta věc naprosto nemá tak, že bychom snad v budoucnu mohli směřovat k životu, který by byl méně komplikovaný. Naopak, život bude stále komplikovanější a komplikovanější! Vnější život bude stále

komplikovanější, a i kdyby člověku v budoucnu sebevíc činností odebraly stroje, život, který by lidi v této fyzické inkarnaci obšťastňoval, bude možný ve stále menší míře, pokud nenastanou úplně jiné poměry než ty, které působí v naší kultuře. A těmito jinými poměry musí být ty, které vzejdou z prostoupení lidské duše pravdou o reinkarnaci a karmě.

[...] Co bude nutné, aby lidé byli víc a víc prostoupeni pravdou o reinkarnaci a karmě? Co bude nutné, aby pojem reinkarnace a karmy - v podobě, jaká je naprosto nezbytná, nemá-li naše kultura podlehnout zkáze - začal v poměrně velmi krátkém čase působit ve školním vzdělávání tak, aby lidi zasáhl již v jejich dětství, tak jako dnes zasáhne již dítě přesvědčení o správnosti kopernikánské vesmírné soustavy?

[... *R. Steiner popisuje, jak kopernikánská soustava rozvíjela svou působnost, až byla nakonec církev nucena uznat její platnost a v roce 1822 stáhla Koperníkova díla z indexu.*] Kdo by pochyboval o tom, že se kopernikanismus uhnízdil dokonce i v dětských duších? [...] Stejně tak se musí uhnízdít - lidstvo na to ovšem nemá tolik času jako na přijetí kopernikanismu - pravda o reinkarnaci a karmě, nemá-li lidská kultura podlehnout zkáze. A ti, kdo se dnes nazývají anthroposofy, jsou povoláni k tomu, aby učinili, co mohou, pro to, aby se pravda o reinkarnaci a karmě vlila až do dětské duše. Tím samozřejmě nemá být řečeno, že anthroposofové, kteří mají děti, to budou svým dětem vštěpovat jako dogma. Tyto věci je třeba chápat.

Kopernikanismus jsem neuváděl jen tak pro nic za nic. Z toho, co kopernikanismu přineslo úspěch, se lze poučit o tom, co může přinést kulturní úspěchy myšlenky reinkarnace a karmy. Co patřilo k tomu, že se kopernikanismus tak rychle rozšířil? - Vyslovím teď něco příšerně kacírského, něco pro moderního člověka přímo úděsného. Jde však o to, aby anthroposofové přistupovali k anthroposofii se stejnou vážností a důležitostí, s jakou kdysi ke křesťanství v jeho počátcích přistupovali první křesťané, kteří se také postavili proti tomu, co tu bylo. Pokud anthroposofii nebudou její vyznavači brát stejně vážně, nemůže pro lidstvo vykonat to, co vykonáno být musí.

Jsem tedy nucen říci něco úděsného: Kopernikanismus, tedy to, čemu se dnes lidé učí jako kopernikánské vesmírné soustavě a čemu rozhodně nechceme upírat velké zásluhy a tím i význam kulturní skutečnosti nejvyššího řádu, se v lidské duši mohl uhnízdit díky tomu, že lidé byli [natolik] povrchní, aby se mohli stát přívrženci této soustavy. Povrchnost a vnějškovost byly předpokladem, aby se lidé o kopernikanismu rychleji přesvědčili. Tím nemá být nijak snižován Koperníkův význam pro lidstvo. Ne; nicméně lze říci, že k tomu, aby se člověk stal přívržencem kopernikanismu, nemusí být právě hlubokomyslný; nemusí jít do nitra, nýbrž právě na povrch.

Velká míra zpovrchnění lidské duše skutečně patřila k tomu, aby lidé mohli přijít na takové triviální poučky, jaké lze najít v moderních, monistických knihách, kde se s určitým nadšením praví: Země, tak jak ji lidé obývají, je ve vesmíru oproti jiným světům zrníčkem prachu. - To je triviální tiráda, z toho prostého důvodu, že toto zrníčko prachu se i se všemi podrobnostmi dotýká lidí na Zemi, zatímco ty ostatní věci, rozprostírající se ve vesmíru, s nimiž je Země srovnávána, se člověka dotýkají pramálo. Lidský vývoj musel naprosto zpovrchnět, aby se stal jaksi rychle schopným přijmout kopernikanismus.

Co však musí lidstvo udělat, aby si osvojilo nauku o reinkarnaci a karmě? - Tato nauka musí mít úspěch mnohem rychleji, nemá-li lidstvo směřovat ke své zkáze. Co je nutné, aby se uhnízdila v dětské duši?

Pravda o reinkarnaci a karmě si žádá zniternění

Pro kopernikanismus je nutné zpovrchnění, pro vžití se do pravdy o reinkarnaci a karmě je nutné zniternění; je nutné naučit se brát vážně takové věci, o nichž jsme včera mluvili, všimnout si niterných prožitků duše, intimit citu, věcí, které musí prožívat každá duše ve vnitřních hlubinách vlastního bytostného jádra. [...]

I když je začátek pronikání myšlenek reinkarnace a karmy do života jen skromný, jsou tyto skromné začátky nesmírně důležité. Čím více se nám bude dařit posuzovat člověka podle jeho vnitřních

schopností, zniternovat život, tím více vytváříme to, co musí být základním charakterem budoucího lidstva. Vnější život je stále komplikovanější, tomu nelze zabránit; v niternosti se však duše sejdou. Ať už jednotlivec vykonává navenek jakoukoli činnost, to, co je niterným statkem duše, svede jednotlivé duše dohromady v anthroposofickém životě a nechá je působit tak, aby tento anthroposofický život dokázal stále více vplývat do vnější kultury.

Víme, že najde-li duše svou skutečnost v anthroposofii, je tím posílen veškerý vnější život; proto se [tu] scházejí lidé všech jednotlivých směrů vnějšího života a všech jednotlivých vnějších povolání i vnějších charakterů života. Samotná duše vnějšího kulturního hnutí se vytváří tím, s čím se můžeme setkat v anthroposofii: oduševněním vnějšího života. Aby mohlo nastat, musí do duše nejprve vstoupit vědomí důležitého zákona karmy. Čím více budeme žít vstříc budoucnosti, tím více v něm jednotlivec musí dokázat cítit oduševnění celého života. [...]

Současný kulturní život se utvořil za vyloučení vědomí reinkarnace a karmy. A prostřednictvím anthroposofie nastane právě tato významná věc: že se tyto záležitosti teď skutečně chopí života, že budou prostupovat kulturu a tím ji i podstatně přetvářet.

Dnešní člověk říká, že reinkarnace a karma jsou výmysl, nesmysl, vždyť je přece vidět, že člověk se narodí a zemře, ale že by z něj při smrti něco vylétlo, to vidět není, a není tedy třeba brát na to ohled. Ve stejném poměru, jako je člověk, který říká něco takového, vůči člověku, který říká: Nevidíme to sice vylétnout, ale tyto zákony můžeme vzít v úvahu, a zjistíme, že teprve pak lze vysvětlit všechny životní děje a můžeme pochopit věci, které jsou jinak nepochopitelné - v takovém poměru bude současná kultura ke kultuře budoucnosti, jež bude zahrnovat zákony, nauku o reinkarnaci a karmě. A jestliže tyto dvě myšlenky nehrály při vzniku současné kultury jako obecné myšlenky lidstva žádnou roli, pak u všech budoucích kultur budou hrát roli nejdůležitější!

To musí žít ve vědomí anthroposofa, aby cítil, že tímto způsobem spolupracuje na vzniku nové kultury. Tento pocit, tento cit

intenzivního významu reinkarnace a karmy pro život by byl něčím, co by dnes mohlo držet pohromadě skupinu lidí, bez ohledu na vnější poměry, v nichž se tito lidé nacházejí. Lidé, které bude takovéto smýšlení držet pohromadě, se mohou sejít jen skrze anthroposofii.

R. Steiner, přednáška pro členy Theosofické společnosti z 21. února 1912 ve Stuttgartu, in: Wiederverkörperung und Karma, GA 135, str. 84nn.

Rudolf Steiner

GA 135